

Əsas hədəf sənayenin ehtiyaclarına uyğun kadr hazırlığıdır

Rüfət Əzizov:

“SDU yalnız sənaye şəhəri üçün kadr yetişdirmir, həm də klassik universitetdir”

Hazırda yalnız sənaye sektoru üzrə deyil, müxtəlif istiqamətlər üzrə kadr hazırlığı həyata keçirən Sumqayıt Dövlət Universitetinin (SDU) nüfuzlu reytinglərdə fəal iştirakı onun beynəlxalq miqyasda tanınmasında mühüm rol oynayır. Reytinglərdə iştirak SDU-nun fəaliyyət göstəricilərinin yüksəldilməsini və bu istiqamətdə bir çox vacib tədbirlərin həyata keçirilməsini zəruri edir. SDU-nun rektoru Rüfət Əzizov “Azərbaycan müəllimi”nə müsahibəsində universitetin fəaliyyəti ilə bağlı bəzi məsələlər barədə danışıb.

Hazırda nəinki Azərbaycanda, eləcə də bütün dünyada iqlim savadlığının artırılması müzakirə olunan əsas məsələlərdən biridir. Sizcə, ölkəmizdə ali təhsil pilləsində iqlim savadlığının tədrisi hansı səviyyədədir və bu imkanların artırılması üçün nə etmək olar?

Əslində, iqlim savadlığının artırılması ilə bağlı təhsil ayrıca başa düşülməlidir. İstər ali təhsildə, istərsə də ümumi təhsildə bu, ümumi təhsil sisteminin böyük bir hissəsi olmalıdır. Bu, yalnız bir layihə, fənn və ya proqram kimi deyil, bütün mövcud fənlərə, ixtisaslara və təhsilin bütün səviyyəsinə inteqrasiya edilməlidir. Biz buna hərtərəfli baxmalıyıq. Ona görə də günün tələblərinə uyğun olaraq, istər ümumi, istər ali təhsildə iqlim dəyişikliyi ilə bağlı olan problemləri və digər davamlı inkişaf elementlərini nəzərə alaraq, proqramlarımızı yeniləmək, lazım olan pedaqoji yanaşmaları tətbiq etsək, dəyərləndirmə metodlarından istifadə etsək, bu, daha fundamental bir iş olacaqdır. Bu baxış ilə ümumi və ali təhsildə geniş şəkildə yanaşma tətbiq edə bilərik.

Konkret məsələlərə gəlincə, son dövrlərdə Azərbaycan ali təhsil müəssisələri bu sahədə böyük işlər görür. Əsas məsələ odur ki, hazırda hər bir universitet öz göstəricilərini qiymətləndirmək üçün beynəlxalq reytinglərdə iştirak edir. Məsələn, Azərbaycan universitetləri “Times Higher Education” tərəfindən nəşr olunan reytingdə iştirak edirlər. Bu reytinglərdə enerji effektivliyi, nəqliyyat, tullantıların idarə olunması, sənaye qonaqlarının istifadəsi, tədqiqat və təhsildə davamlı inkişaf ilə bağlı meyarlar nəzərə alınır. Universitetlər öz fəaliyyətlərini bu meyarlara uyğun qiymətləndirir, proqramlarını yeniləyir və müəllimləri maarifləndirirlər.

Eyni zamanda QS (Quacquarelli Symonds) davamlı inkişaf reytinglərində iştirak edən Azərbaycan universitetləri öz nailiyyətlərini və çatışmayan cəhətlərini görürlər. Bu reytinglərdə iştirak etməklə digər universitetlərin mövqelərini öyrənir və strateji planlarını buna uyğun şəkildə qururlar. Bundan əlavə, hər bir universitetin müxtəlif beynəlxalq layihələri var ki, onlar vasitəsilə məzmunun yenilənməsi həyata keçirilir, sırf dayanıqlı inkişaf hədəfləri ilə bağlı yeni məzmunlar yaradılır. Digər məsələ odur ki, bu gün müəllimlərin iqlim dəyişikliyi ilə bağlı maarifləndirilməsi çox vacibdir. Amma bu, müəyyən qədər uzun müddət tələb edə bilər. İnsanlarda kütləvi şəkildə təfəkkürün dəyişməsinə ehtiyac var. Hesab edirəm ki, biz bu problemlərin öhdəsindən gələ bilərik.

Iqlim dəyişmələri ilə bağlı mühəndislərin, biznes rəhbərlərinin, əməliyyat mühəndislərinin yetişdirilməsi necə olmalıdır? Biz təhsil məzmunumuzu bu suallara uyğun yeniləməyə çalışırıq. Müxtəlif tərəflərin - sənaye sektorunun, iş dünyasının, dövlət orqanlarının bu məsələləri davamlı olaraq, birlikdə müzakirə etməsi, qərar verməsi və tətbiq etməsi vacibdir.

SDU dünyanın təhsil müəssisələrinin reyting cədvəllərində hansı mövqeyi tutur?

bu universitetin məzunları hazırkı tələbəyə cavab verir?

SDU iş dünyası ilə əlaqələrini gücləndirir. İstər Sumqayıtda, istərsə regionlarda olan sənaye müəssisələri ilə sıx əlaqə yaradır və bunun nəticəsində sənaye sektorunun hazırlıq ehtiyaclarını görürük. Biz kadrlarımızın sənaye sahəsinin tələbatlarına uyğun gəlməsi üçün çalışırıq. Bunu etmək üçün hazırda sənayenin ehtiyaclarını daha dərinləndiririk. Professor-müəllim heyəti tez-tez sənaye müəssisələrində, sənaye müəssisələrinin əməkdaşları universitetdə olur, birgə konfranslar, görüşlər keçiririk. Bu kimi görüşlər universitetlə sənaye müəssisələri arasında müəyyən güvən yaradır. İndiyə qədər bu sahədə, yeni universitet - sənaye müəssisələrinin əməkdaşlığında bir qədər problem olub. Sənayenin universitetlə güvəninə artması üçün davamlı görüşlər, müzakirələr keçirilməlidir. Güvən formalaşandan sonra artıq daha böyük işlərə keçmək olar. Ona görə bizim “tez bir zamanda kadrları sənaye sektorunun tələbatlarına uyğunlaşdıracağıq” deməyimiz bir az vaxt tələb edəcək. Ən azı, bilirik ki, bu istiqamət üzrə düz yoldaydıq.

Qeyd etdiniz ki, sənaye sektorunun kadrları olan tələbəni öyrəndirirsiniz. İlk nəticələr nələrdən ibarətdir? Sənaye sektorunun daha çox hansı kadrlara ehtiyacı var?

Bu tələbat müxtəlif istiqamətlər üzrədir: əməliyyatların idarə olunması, strateji idarəetmə, mühasibatlıq və s. kadrlara ehtiyac böyükdür. Əsas məsələ kadrların bilik və bacarıqlarının sənaye sahəsinin tələblərinə uyğunlaşdırılmasıdır. Sənaye sektoru nəzəri bilikdən daha çox tətbiqi biliklərə malik olan, müasir təcrübələri mənimsəyən kadrların axtarışındadır. Ola bilsin ki, bizim tələbələrimizin çox yaxşı nəzəri bilikləri var, amma yeni istifadə olunan elektrik sistemləri, onların çertyojlarının qurulması, avtomatika sistemləri, müasir istehsal müəssisələrində təhlükəsizliyin təşkili kimi məsələləri o qədər də əhatəli öyrənmirlər. Biz bu ehtiyacları görürük və buna görə də hər il məzmunun bir hissəsini yeniləməyi planlaşdırırıq.

Tələbələrində praktiki biliklər öyrətmək baxımından çətinlikləriniz varmı?

SDU-da tələbələrin təcrübə keçməsi ilə bağlı imkanlar genişdir. Sumqayıtın demək olar ki, bütün sənaye müəssisələri, banklar, böyük market şəbəkələri ilə əlaqəyə var. Nəzərə alaq ki, SDU yalnız sənaye sahəsi üçün kadrlar yetişdirmir, o, həm də klassik universitetdir. Burada iqtisadiyyat, idarəetmə, mühəndislik, riyaziyyat, təbiət elmləri, filologiya, tarix, coğrafiya fakültələri var. Bu baxımdan biz bütün müəssisələrlə əlaqə yaradırıq. Artıq keçən ildən başlayaraq, tələbələrə təcrübə keçiririk. Biz bu işə çox ciddi önəm veririk, onların təcrübələrinin təşkili davamlı olaraq nəzarətdə saxlarıyıq. Bu, demək olar ki, gördüyümüz ən yaxşı işlərdəndir. Ola bilər ki, məzunlarımızın praktiki biliklərlə bağlı müəyyən çatışmazlığı olsun. Amma yaxşı nəzəri biliklərə malik olduğu halda, yaxşı da təcrübə keçərlərsə, müəyyən müddətdən sonra sənayeyə uyğunlaşa bilərlər. Tələbələrimizin bir hissəsi hətta təcrübədən sonra müəssisədə işləmək təklifi alır.

İlham İSABALAYEVA

Sumqayıt Dövlət Universiteti bu il ilk dəfə olaraq, QS Avropa reytinglərinə daxil olub. Biz QS reytinglərində 483-cü, Qərbi Asiya reytinglərində isə 31-ci yerdəyik. Qeyd edim ki, QS Avropa reytingləri Avropada olan təxminən 6000 universitetin nəticələrinin qiymətləndirilməsindən sonra açıqlanır. Bu reytinglərə Avropanın 700 universiteti daxil ola bilər. Azərbaycandan bu reytingə 9 universitet daxil olub ki, onlardan biri SDU-dur.

Ali məktəblərin elmi-tədqiqat profili müəssisələrə çevrilməsi prioritet məsələlərdəndir. Bu, universitet müəllimlərinin tədrisə bərabər, tədqiqatla məşğul olmasını da zəruri edir. Bu baxımdan SDU müəllimləri dərslər keçməklə yanaşı, tədqiqat işləri də apara bilərlər? Ümumiyyətlə, dünyada onların elmi əsərlərinə istinad necədir?

Yaxşı sualdır. SDU-nun əsas hədəfi sənayenin ehtiyaclarına uyğun kadr hazırlığı həyata keçirməkdir. Əlbəttə ki, universitetin professor-müəllim heyəti tədqiqatla məşğul olur və olmalıdır da. Amma qəbul etməliyik ki, SDU-nun gələcək 5 il üçün strateji inkişaf planındakı hədəfləri daha çox professor-müəllim heyətinin təkmilləşdirilməsi, sənaye ilə əlaqələrin inkişafı, beynəlmilləşdirmə, dayanıqlı inkişaf, ömür boyu təhsillə bağlıdır. Biz tədqiqatlar edirik, amma real yanaşsaq, bizim gələcək 5 ildə tədqiqat universiteti olmaq kimi bir hədəfimiz yoxdur. Buna baxmayaraq, SDU tərəfindən tədqiqat təşviq etmək üçün müəyyən təşviqlər həyata keçirilir. Bununla bağlı ilk dəfə olaraq, 2024-cü ildə bizim universitetə professor-müəllim heyətini tədqiqatlara cəlb edə bilməyimiz üçün büdcə ayrılıb. Eyni zamanda qeyd etmək lazımdır ki, son bir ildə SDU-nun beynəlxalq elmi-metrik bazalarda göstəriciləri kifayət qədər yüksəlib. Məhz elə bu göstəricilərin hesabına beynəlxalq reytinglərə daxil ola bildiyik. Reytinglərə daxil olmaq üçün müəyyənəşdirilmiş minimal hədəfləri keçmək lazımdır. Bu mənada biz həm məqalələrin, həm də onlara istinadların sayının müəyyən qədər artdığını müşahidə edirik.

İstinadlar daha çox hansı istiqamətlər üzrə aparılmış tədqiqatlara aid olub?

SDU ənənəvi olaraq, bəzi sahələrdə daha təcrübəlidir. Bu, məsələn, kimya, kimya mühəndisliyi, energetika, riyaziyyat sahəsidir. Bu istiqamətlər üzrə həm çoxlu elmi məqaləmiz var, həm də onlara istinadların sayı çoxdur.

Bu gün SDU-nun müəllimləri tələbələrə miqyaslı, beynəlxalq tələblərə uyğun dərslər keçə bilərlər?

Universitet rəhbərliyi müəllimlər qarşısında belə bir məqsəd qoyub. Universitetə həm tədrisin məzmunun yeni-

lənməsi kimi hədəflər qoyulub, həm də son bir ildə keyfiyyət təminatı sistemi tamamilə yenidən qurulub. Bu sistem özü müəllimin tələbəyə çatdıracağı məzmunu, onun keyfiyyətini, eləcə də tələbədən müəllimin keçdiyi dərslər olan münasibəti öyrənir. Yəni bizim hazırda çoxfunksiyalı monitorinq sistemimiz var. Buna uyğun olaraq, müəllimlərin qiymətləndirilməsi aparılır. Qiymətləndirilmə nəticəsində professor-müəllim heyətinin peşəkar inkişaf ehtiyaclarını görürük.

Bu ehtiyaclar nələrdən ibarətdir?

Ehtiyaclar çoxşaxəlidir. Bunlar daha çox qiymətləndirmə ilə bağlı yeni yanaşmaların tətbiqi, dərslər layihə əsasında keçirilməsi, tələbələrə bilik və bacarıqların öyrədilməsi üçün çalışmaları verilməsi, məzmunun, tədqiqat işlərinin sənaye ilə əlaqələndirilməsi, elmi rəhbərlərin sənayedən müəyyən olunması və s.-dir. Daha çox müəllimlərin tələbələrə yanaşması, onların ünsiyyət qabiliyyətinin, təqdimat etmə, eləcə də rəqəmsal bacarıqlarının inkişafına ehtiyac var. Bundan əlavə, SDU son 1 ildə gənc müəllimləri işə qəbul etməyə başlayıb. Eyni zamanda, sənaye sahəsində, ölkənin ən böyük şirkətlərində çalışan 25 nəfər hazırda universitetimizdə dərslər deyir. Onların bəziləri rəhbər şəxslər, mühəndislərdir. Düşünürəm ki, bu, bizə yanaşmaları yeniləməkdə kömək edəcək.

Müəllimlər üçün sadələşdirmə proqramları hansı səbəblərdən ortaya çıxır?

Bu problemlər ona görə yaranıb ki, müəllimlər uzun müddət dərslər keçmə üçün ənənəvi üsullardan istifadə ediblər. Onların qarşılarına yenilənmə ehtiyacının olması ilə bağlı elə bir tələb də qoyulmayıb. Əslində, insan bir işi uzun müddət gördəndə artıq onu başqa cür görmək çətinləşir. Eyni dərslər 20 il eyni cür keçən müəllimin qarşısında həm məzmunun yenilənməsi, həm də bu məzmunun tələbəyə çatdırılması üçün müxtəlif pedaqoji metodlardan istifadə ilə bağlı tələblər qoyanda müəyyən qədər çətinliklər yaranır. Amma bu çətinliklərin əhatə dairəsi geniş deyil. Düşünürəm ki, tez bir zamanda onları da həll edə biləcəyik.

Bəs bunun üçün hansı yollardan istifadə edəcəksiniz? Planlaşdırduğunuz təlimlər bu problemlərin həlli üçün yeganə çıxış ola bilər?

Təlimlərdən əlavə universitetə xaricdə təhsil almış gəncləri, eyni zamanda, sənaye sektorunda çalışan müəllimləri cəlb edirik. Düşünürəm ki, getdikcə yenilənmə baş verəcək.

Texnoloji yeniliklər sənayenin kadrlarına ehtiyaclarını gətirdikcə dəyişdirir. Daha çox sənaye sektoru üçün kadr hazırlığı həyata keçirən